

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto UCEFin lausunto uutta erikoistumiskoulutusta valmistelevan työryhmän raportista "Asiantuntijuus edellä. Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus". Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7.

Helsingissä 26.9.2013

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto UCEF

Kirsti Miettinen
puheenjohtaja

Kirsi-Marja Varjokorpi
pääsihteeri

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29
00023 Valtioneuvosto

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto UCEFin lausunto uutta erikoistumiskoulutusta valmistelevan työryhmän raportista ”Asiantuntijuus edellä. Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus”. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7.

Helsingissä 26.9.2013

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto UCEF

Kirsti Miettinen
puheenjohtaja

Kirsi-Marja Varjokorpi
pääsihteeri

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto tarkastelee työryhmän raporttia yliopistollisen aikuiskoulutuksen näkökulmasta.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkoston lausunnon pääkohdat

Erikoistumiskoulutusten tarpeen kiinnittäminen vahvasti asiantuntijuuden ja asiantuntijatyön kehittämisen problematiikkaan on tulevaisuuteen tähtäävä valinta. Koulutuksen tasa-arvotavoitteen rinnalla varmistetaan asiantuntijoiden osaamistason riittävyys kehittämällä järjestelmällinen mahdollisuus korkeatason asiantuntemuksen rakentamiseen.

Kahden korkeakoulusektorin erityispiirteet tulee ottaa huomioon jatkokehittelyssä. Järjestelmän tulee edistää niiden yhteistyötä ja työnjakoa selkeillä tavoitteenasetteluilla ja rakenneratkaisuilla. Yliopistollisiin asiantuntemuksen kokonaisuuksiin tähtäävän koulutuksen tavoitteenasettelun, kohderyhmämäärittelyn ja laajuuden tulee vastata kyseessä olevien asiantuntemusalojen logiikkaa.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto kannattaa sitä, että opetus- ja kulttuuri-ministeriö ryhtyy pikaisesti jatkotoimiin uuden erikoistumiskoulutusjärjestelmän rakentamiseksi.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto esittää, että jatkovalmistelussa määritellään ja luodaan esimerkkejä siitä, millainen raportissa esitetty sopimusmenettely konkreettisesti voi olla.

Yliopistojen erikoistumiskoulutusten suunnittelussa tulee lähtökohtaisesti määrittää ensin haluttu osaaminen. Tämän osaamiskokonaisuuden hahmotuksen jälkeen luodaan ne koulutus- ja /tai näyttöpolut, joilla kyseinen osaamiskokonaisuus hankitaan ja osoitetaan.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto esittää, että uuden järjestelmän korkeakoulujen ja työelämän väliset konsortiot- ja sopimukset akkreditoitaisiin, mutta itse yliopistokohtaiset toteutukset noudattaisivat yliopiston laatuja järjestelmää.

Erikoistumiskoulutusten sisällyttäminen korkeakoulujen rahoitusmalliin 2017- 2020 tulee toteuttaa siten, että resurssi todella kohdentuu uusiin koulutuksiin. Hinnan määrittelyn tulee olla yksiselitteisesti korkeakoulujen päätösvallassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tuki vuosina 2014 -2016 tulisi suunnata avoimeen, hyvin jäsennettyyn ja arvioitavaan kokeilutoimintaan, jossa mallinnettaisiin konsortioiden perustoimintamalli ja kuvattaisiin uuden järjestelmän vaatimukset modulaariselle koulutukselle. Aloitusta voisi ohjata ja yhdenmukaistaa yliopistojen asiantuntijaryhmä.

Erikoistumiskoulutusten järjestelmä voisi olla yksi suomalaisen koulutusjärjestelmän edistynyt osa-alue, jota kehittämällä vietäisiin myös suomalainen aikuiskoulutus maailmankartalle.

Työryhmä on kuvannut melko kattavasti korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen nykytilaa nostaten esille sen keskeisimpiä ongelmakohtia. Vaikka korkeakoulutettujen asema työelämässä ja koulutukseen osallistuminen näyttää tilastojen valossa keskimääräistä vahvemmalta, työryhmä on tulevaisuuteen suuntautuen pohtinut korkeasti koulutettujen työn funktiota ja vaikutuksia yhteiskunnassa. Asiantuntijatyön laadun merkitys on nostettu huomion kohteeksi. Raportissa tarkastellaan meneillään olevia yliopistojen rakenteelliseen ja toiminnalliseen kehittämiseen liittyviä kehitystrendejä. Nämä tarkastelut auttavat jäsentämään erikoistumiskoulutusten aiottua uutta statusta koulutuksen kentässä.

Asiantuntijuuden kehityksestä on 2000- luvulla kertynyt uutta tutkimustietoa, jonka pohjalta voidaan tehdä asiantuntijuuden kehittämiseen liittyviä koulutuspoliittisia päätelmiä. Erityisesti kehittämistoiminnan kasvava merkitys monimutkaistuvan yhteiskunnan eri tasoilla vaatii perinteisten asiantuntijuuskäsitysten uudistamista. Suurimmalle osalle työelämässä toimivista korkeasti koulutetuista toisen perustutkinnon suorittaminen tai tohtorintutkinto eivät ole tarkoituksenmukaisia koulutusväyliä työuran aikaiseen oman asiantuntemuksen vahvistamiseen.

Raportin nykytilan arvioinnissa todetaan lyhyesti rahoituspohjan, työelämäkytkentöjen, saatavuuden jne. ongelmat ja epäjohtonmukaisuudet korkeakoulututkinnon jälkeisessä koulutuksessa. Kolmannen luvun kansainvälinen vertailu osoittaa, että tutkinnon jälkeinen asiantuntijuuden kehittäminen on järjestetty vertailumaissa hyvin moninaisesti tutkintojen ja erilaisten diplomien suorittamisena. Euroopan maissa on kuitenkin myös hyvin toimivia ja perusteltuja esimerkkejä kuten Sveitsi. Suomalaisen järjestelmän yhtenä keskeisenä tavoitteena tulee olla järjestelmän selkeyttäminen eri osapuolten näkökulmasta.

Työryhmä hahmottaa uusien erikoistumiskoulutusten tavoitteita, muotoa ja järjestämisen organisaatiota vastuineen.

Kouluttautujan näkökulma, joka usein koulutuspoliittisessa keskustelussa unohtuu, on huomioitu tässä työryhmässä. Erikoistumiskoulutusten status on määritetty tässä luvussa työelämän tunnistamaksi, tunnustamaksi ja arvostamaksi koulutukseksi. Erikoistumiskoulutusten funktiota jäsenetään asettamalla niille kriteereitä myös työnantajan, korkeakoulujen ja koulutusjärjestelmän näkökulmasta.

Raportti esittää juridiset puitteet erikoistumiskoulutusjärjestelmälle: säädöksillä luodaan puitteet ja itse koulutukset järjestetään kansallisesti yliopistojen tai korkeakoulujen sekä työelämän välisin sopimuksin korkeakoulujen koulutusvastuun puitteissa.

Erikoistumiskoulutusten järjestelmän luomisessa on tärkeätä luoda yliopistojen ja työelämän yhteisiä valtakunnallisia konsortioita määrittelemään asiantuntijuuden kokonaisuudet, koulutukselliset rakenteet ja asiantuntijuuden osoittamisen periaatteet.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto esittää, että jatkovalmistelussa luodaan konkreettisten pilottien kautta perusmalli, millainen tämä sopimusmenettely konkreettisesti voisi olla. Tarkennusta vaatii se, miten korkeakoulu tekee aloitteen erikoistumiskoulutukseksi, mitkä korkeakoulut kuuluvat potentiaalisesti sopimuksen piiriin, kuka edustaa työelämää, mitä pitää päättää ja millaisia menettelytapoja, kirjaamisia, ja päätöksentekorakenteita tarvitaan alkuvaiheessa ja missä vaiheessa suunnittelua sopimus tai sopimusaie voidaan rekisteröidä. Pelisääntöjä tai malleja tarvittaneen myös siihen, miten korkeakoulu myöhemmin liittyy sopimukseen ja miten tällaisen liittymisen kustannuksia jaetaan.

Erikoistumiskoulutus täydentää tutkintoa ja vastaa sellaiseen erikoistuneen osaamisen kehittämisen tarpeeseen, jota tutkintoon johtava koulutus tai lyhytkestoinen täydennyskoulutus ei tarjoa. Työryhmä esittää, että erikoistumiskoulutukset tulisi ottaa osaksi korkeakoulujen koulutustarjontaa, jolloin yliopistojen koulutustarjonnan muodostaisi tutkintokoulutus, erikoistumiskoulutus ja täydennyskoulutus.

Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto pitää tärkeänä, että tässä jatkovalmistelussa lähtökohtaisesti määritetään haluttu osaaminen mahdollisine variaatioineen, jotka luovat joustavuutta. Tämän osaamiskokonaisuuden hahmotuksen jälkeen luodaan ne koulutus- ja /tai näyttöpolut joilla kyseinen osaamiskokonaisuus hankitaan ja osoitetaan. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto esittää tätä mallia selkeyttämään osaamiskokonaisuuden kansallisen tason suunnittelua ja korkeakoulujen autonomian ja laadunvarmistuksen piiriin jäävää toteutusta. Tämä lähestymistapa vastaisi uutta asiantuntijuuden kehittämisajattelua ja loisi selkeyttä myös työelämäkytkennän jäsentämiseen.

Osaamisen määrittely selkeästi omana tehtävään palvelisi myös laadunvarmistusta, koska eri korkeakouluissa koulutuspolut voivat muodostua toisistaan hyvinkin poikkeaviksi, mutta näiden eri koulutusmuotojen on tähdättävä osaamisen kokonaisuuden saavuttamiseen.

Se, voidaanko jokin kokonaisuus tarjota tutkinto-opiskelijalle tutkinnon osana ja erikoistumiskoulutusta suorittavalle tutkinnon jälkeisenä koulutuksena, on kysymys, joka on mm. kelpoisuuden tuottavissa koulutuksissa ratkaistava yleisten tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien perusteella, myös maksujen osalta. Tietyissä ammattitehtävissä kelpoisuuden vaatiminen on välttämätöntä, toisissa nykyisin kelpoisuuden tuottava koulutus voi luoda tarvittavaa lisäpätevyyttä ja uutta laatua.

Vähimmäislaajuudesta säädetään asetuksella, enimmäislaajuutta ei säädellä. Ajatuksena on, että osaamiskokonaisuuden vaatimukset määrittävät laajuuden. Yliopistotasolla minimilaajuus 30 op on usein liian vähän. Erikoistumiskoulutusten taso esitetään määriteltäväksi kansallisessa viitekehyksessä samalle tasolle kuin kohderyhmän tutkinto. Yliopistojen erikoistumiskoulutusten kohderyhmänä ovat maisterit, joissakin tapauksissa kandidaatit, mikäli kandidaatti on yliopistollinen loppututkinto. Erikoistumiskoulutuksiin on mahdollista osallistua myös muun osaamisen perusteella. Nämä linjaukset ovat selkeitä.

Erikoistumiskoulutusten rakenteessa määritellään ensin haluttu osaamiskokonaisuus ja sen pohjalta suunnitellaan eri polkuja ko. osaamiseen. Yhtenäinen koulutus, moduuleista koostuva koulutus, osaamisen osoittaminen tai todennäköisesti näiden jonkinlainen yhdistelmä ovat toimialasta ja osaamisen luonteesta käsin määräytyviä vaihtoehtoja.

Joustavuus sekä opintojen henkilökohtaistamisessa että osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on haastavaa mutta palvelee asiantuntijuuden kehittämisestä erityisesti vaativissa asiantuntijatehtävissä, joissa osaamisen standardointi ei aina ole yksiselitteistä. Työelämäyhteyden korostaminen laajassa merkityksessä on tärkeätä. Asiantuntijuuden tunnustamisen kehittäminen on sekä työelämän että yliopistojen haaste.

Luvussa tarkastellaan myös erikoistumiskoulutusten laadunvarmistusta. Yliopistojen aikuiskoulutusverkosto kannattaa ajatusta siitä, että uuden järjestelmän korkeakoulujen ja työelämän väliset konsortiosopimukset akkreditoitaisiin, mutta itse yliopistokohtaiset toteutukset noudattaisivat yliopiston laatujärjestelmää. Näin järjestelmä säilyttäisi

joustavuuden ja samalla tieteellinen ja työelämälähtöinen kehittäminen, laatu, erikoistumiskoulutusten arviointi ja koulutukselliset innovaatiot tulisivat kansallisen tason ohjauksen piiriin.

Työryhmä tarkastelee erikoistumiskoulutusten rahoitusta. Pääasiassa rahoittajina olisivat työnantajat ja kouluttautujat. Jos erikoistumiskoulutukseen ohjataan julkista rahoitusta, koulutuksesta voidaan periä korkeintaan omakustannushinta. Hinnan määrittelyn tulee olla yksiselitteisesti korkeakoulujen päätösvallassa. Kehitettävä järjestelmä ei saa lisätä epätervettä subventiota koulutuskentässä.

Talouden näkymien johdosta on ilmeistä, että erikoistumiskoulutusten rahoitus tulee hankittavaksi useista lähteistä. Rahoitusvastuun tulee nykyistä paremmin vastata koulutuksesta saatavia hyötyä. On kehitettävä rahoitusmekanismeja, jotka kannustavat kaikki osapuolet näkemään koulutus myös investointina.

Erikoistumiskoulutusten sisällyttäminen korkeakoulujen rahoitusmalliin 2017- 2020 tulee toteuttaa siten, että resurssi todella kohdentuu uusiin koulutuksiin. Hinnan määrittelyn tulee olla yksiselitteisesti korkeakoulujen päätösvallassa. Se miten koulutusten kustannukset, hinta ja markkinavaste kehittyvät, jää nähtäväksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdotettu tuki vuosina 2014 -2016 tulisi suunnata avoimeen, hyvin jäsennettyyn, arvioitavaan kokeilutoimintaan, jossa käytäisiin läpi ja mallinnettaisiin konsortioiden perustoimintamalli ja kuvattaisiin uuden järjestelmän vaatimukset modulaariselle koulutukselle. Arvokasta hyödynnettävää kokemusta on kertynyt myös lukuisissa vuosina 2010 - 2013 järjestetyissä hankkeissa ja kokeiluissa.